

ایران و عربستان در پستارامپ

گفت‌وگو میان تهران و ریاض اتفاق عجیبی نیست؛ ایران سال‌هاست که مذاکره با کشورهای منطقه به ویژه کشورهای حوزه خلیج فارس را در دستور کار داشته و در چارچوب ابتکارانی نظیر طرح صلح هرمز پیشنهاداتی در این باره مطرح کرده است.

به گزارش سایت خبری پرسون، حسن دانایی‌فر نوشت:

نگاهی به تحولات سال‌های اخیر و تلاش‌های دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران نیز این موضوع را تایید می‌کند. تصمیم دکتر ظریف وزیر امور خارجه برای سفر به عربستان و مخالفت سعودی‌ها، مطرح شدن طرح صلح هرمز و بعدتر نقش‌آفرینی شهید سردار سلیمانی از جمله نمونه‌های این تلاش است. عادل عبدالمهدی، نخست‌وزیر وقت عراق نیز پس از شهادت سردار سلیمانی اعلام کرد که فرمانده سپاه قدس ایران برای شرکت در یک جلسه کاری با موضوع گفت‌وگوهای ایران و عربستان عازم بغداد شده بود. در این میان عراق هم از دیرباز علاقه‌مند بود که دو همسایه جنوبی و شرقی‌اش یعنی عربستان سعودی و ایران روابطی کم‌تنش‌تر داشته باشند. بغداد معتقد است اگر روابط تهران و ریاض از شرایط پرتنش دور شده و بهتر شود، می‌تواند اثرات مثبتی روی تحولات عراق بگذارد و از همین رو در سال‌های اخیر تلاش‌هایی را برای میانجی‌گری صورت دادند.

یکی از اصلی‌ترین دلایل شکسته شدن یخ روابط ایران و عربستان و آغاز مذاکره مستقیم میان دو کشور را باید رفتن دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور پیشین ایالات متحده از کاخ سفید و تغییر در برخی سیاست‌های منطقه‌ای واشنگتن دانست. در دوره ریاست‌جمهوری ترامپ و زمانی که «فشار حداکثری» به عنوان اصلی‌ترین سیاست ایالات متحده در قبال جمهوری اسلامی ایران دنبال می‌شد، واشنگتن به ریاض اجازه نمی‌داد که با تهران وارد گفت‌وگو شود و تنش‌ها میان دو کشور کاهش یابد. نزدیک به یک سال و نیم پیش، از یکی از مسوولان عراقی در بغداد شنیدم که دیداری با محمد بن سلمان داشته و در این دیدار ولیعهد سعودی به او گفته ما علاقه‌مندیم با ایران مذاکره کنیم اما ایالات متحده اجازه این کار را نمی‌دهد. سیاست فشار حداکثری صرفاً اقتصاد ایران را هدف قرار نداده بود بلکه تلاش داشت در دیگر حوزه‌ها نیز مانع از تأمین منافع جمهوری اسلامی شود و طبیعی است زمانی که برخی سیاست‌های منطقه‌ای ایالات متحده تغییر می‌کند و مذاکرات وین برای احیای توافق هسته‌ای برگزار می‌شود، شاهد تغییراتی در رفتارهای برخی کشورهای منطقه باشیم.

در مقطع زمانی کنونی، علاقه عربستان سعودی به مذاکره با ایران و استقبال جمهوری اسلامی از این موضوع یک عامل دیگر نیز دارد؛ مساله یمن و گرفتاری ریاض در این موضوع ثابت کرده که عربستان سعودی برای عبور از این بحران به کمک نیاز دارد و کمک ایالات متحده یا کشورهای اروپایی نمی‌تواند گرهی از کار آنها بگشاید. مقامات ارشد ریاض بر این باورند که با نوعی عادی‌سازی در روابط با تهران می‌توانند گامی در راستای عبور از گرفتاری‌های‌شان در یمن بردارند و اگر حتی عنوان شود که تاکنون نیز اقدامی از سوی ریاض در این راستا صورت نگرفته، به زودی این اتفاق رخ خواهد.

آل سعود در موضوع مذاکرات وین، همانند رژیم اشغالگر قدس معتقد است ایالات متحده نباید به این زودی به برجام بازگردد و تصور می‌کنند شتاب امریکا در احیای توافق هسته‌ای ممکن است به نفع ایران و به ضرر متحدان منطقه‌ای کاخ سفید تمام شود. باید در نظر داشت در حال حاضر در دستگاه حاکم عربستان اختلاف‌نظرهایی نیز پیرامون ایران وجود دارد. گروهی معتقدند کاهش تنش با ایران تأمین‌کننده منافع ریاض است و گروه دیگر این موضوع را به ضرر منافع عربستان می‌دانند. در سایه این اختلاف‌نظر، به احتمال بسیار عربستان راهی میان این دو را در پیش خواهد گرفت. نشانه‌هایی نیز در این خصوص وجود دارد از جمله اینکه ریاض اصرار دارد در گفت‌وگوهای وین نقش‌آفرین باشد و همزمان گفت‌وگوی مستقیم با تهران نیز در دستور کار آنهاست. از همین رو باید در نظر داشت که سعودی‌ها تصمیم ندارند شتاب‌زده عمل کنند و به همین دلیل دستیابی به نتایج ملموس در روابط تهران و ریاض به زمان زیادی نیاز دارد.

عربستان باید آگاه باشد که کاهش تنش به نفع تمام ملت‌های منطقه است و با توجه به اظهار علاقه پیشین ایران برای آغاز گفت‌وگوهای مستقیم در راستای کاهش تنش‌ها سرنوشت این موضوع به تصمیم سعودی‌ها بستگی دارد. اگر عربستان در مسیر تفاهم گام بردارد، بسیاری از مشکلات خاورمیانه از جمله مساله یمن قابل حل هستند.

باید دید خروجی بحث‌های درون حاکمیت عربستان سعودی در این زمینه چه خواهد بود. اگر دیدگاه تفاهم غلبه پیدا کند – که آثار آن مشهود است – منطقه به مرور زمان مسیر کاهش تنش را در پیش می‌گیرد و البته قابل ذکر است که این هدف در کوتاه‌مدت یا در قالب یک نشست و دو نشست قابل احصا نیست. مشکلات بسیاری میان دو طرف وجود دارد و سنگ‌اندازی‌هایی هم از سوی بازیگرانی نظیر رژیم اشغالگر قدس صورت می‌گیرد؛ با این وصف در کوتاه‌مدت تنش‌ها از نقطه اوج فاصله می‌گیرد و در صورت تداوم یافتن دیپلماسی فعال میان تهران و ریاض، می‌توان امید داشت در طولانی‌مدت گشایش‌هایی در روابط دو کشور به وجود آید.